

→ Doelstelling

n° 2

© VLIZ

Oppervlakte semi-natuurlijk habitat

Oppervlakte semi-natuurlijk habitat

Oppervlakte land en zee aangeduid als wettelijk beschermde gebieden

Oppervlakte nationaal en internationaal beschermd gebied, beschermde landschappen en erfgoed

Effectief beheer van beschermde gebieden

Verlies van, of schade aan, prioritaire habitat en soorten

Wijzigingen in belangrijke kust- en mariene habitat en soorten

Status en trend van kusthabitat

Status en trend van kustsoorten

Aantal soorten per habitatype

Aantal Rodelijstsoorten die kustgebonden zijn

Verlies van culturele eigenheid

Aantal en omzet van lokale producten beschermd door een Europees keurmerk

TO PROTECT, ENHANCE AND CELEBRATE NATURAL AND CULTURAL DIVERSITY

n° 2

Goal

Area of semi-natural habitat

Area of semi-natural habitat

Area of land and sea protected by statutory designations

Area protected for nature conservation, landscape and heritage

Effective management of designated sites

Rate of loss of or damage to protected areas

Change to significant coastal and marine habitats

Status and trend of specified habitats

Status and trend of specified species

Number of species per type of habitat

Number of Red List coastal area species

Loss of cultural distinctiveness

Number and value of sales of local products with European PDO/PGI/TSG or regional quality labels

© VLIZ

Oppervlakte semi-natuurlijk habitat

Een relatief belangrijker aandeel van de kustzone (13% of 622 km²) bestaat uit semi-natuurlijk habitat, in vergelijking met het achterland (3% of 311 km²) (situatie 2000). De totale oppervlakte semi-natuurlijk habitat aan de kust lijkt globaal stabiel gebleven tussen 1990 en 2000. In de kustzones van Friesland en Groningen treden echter belangrijke verschuivingen op tussen types semi-natuurlijk habitat in deze

Wat toont deze meting?

Semi-natuurlijk habitat verwijst naar de classificatie van Corine Land Cover (CLC) 'bossen en semi-natuurlijke gebieden' (Niveau 1, Categorie 3). Deze omvat o.a. beboste gebieden, natuurlijke graslanden, struik- en heestervegetatie en stranden, duinen en zandvlakten.

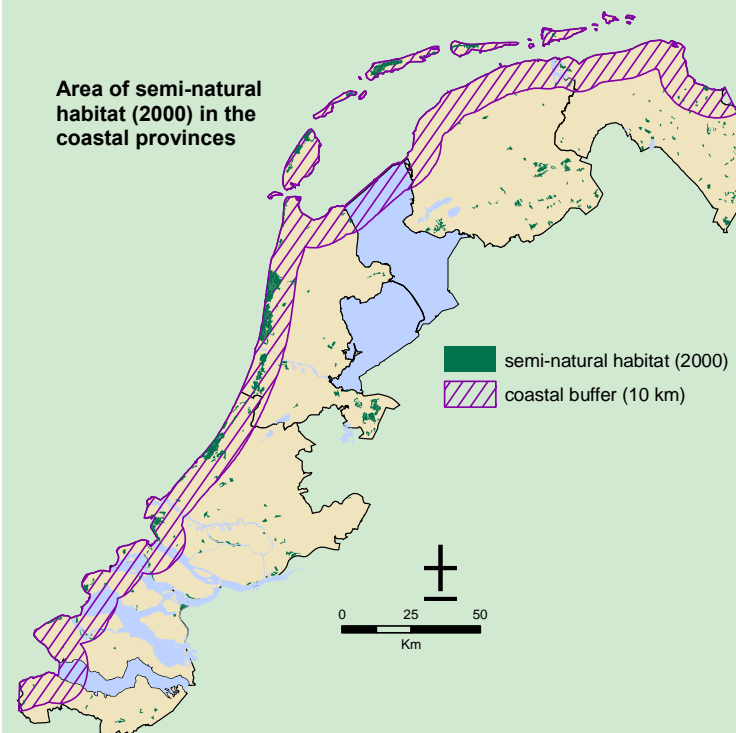
In de kustzone van Nederland, een gebied dat zich 10 km landwaarts uitstrekt vanaf de kustlijn, lijkt de totale oppervlakte CLC semi-natuurlijk habitat tussen 1990 (621 km²) en 2000 (622 km²) stabiel gebleven. Dit eindcijfer is echter het resultaat van twee onderliggende processen: semi-natuurlijke habitat types die verloren gingen tussen 1990 en 2000 enerzijds, en het ontstaan van 'nieuwe' gebieden semi-natuurlijk habitat in dezelfde periode anderzijds. De belangrijkste wijzigingen grijpen plaats in Friesland en Groningen. Daar gaat er in deze periode respectievelijk 2% en 1% van de kustzone-oppervlakte verloren als semi-natuurlijk habitat. Het resultaat voor de kustzone van Friesland (2000) is een nettoverlies van 1% semi-natuurlijk habitat ten opzichte van 1990. In het achterland is het totaal areaal semi-natuurlijk habitat in aangroei, vooral in Groningen (netto-aangroei van ±1% in de totale achterland).

Waarom deze meting?

Het behoud van bedreigde soorten hangt op lange termijn af van populaties die voldoende groot zijn om een genetische diversiteit te verzekeren. Een verlies, beschadiging of versnippering van het habitat kan individuen van bedreigde soorten afsnijden van de kernpopulatie en de onderlinge uitwisseling van genen beperken. Het opmaken van een inventarisatie van onverstoord en semi-natuurlijk habitat is een eerste stap in het voorkomen van verder verlies van biologische diversiteit. Het beschermen van gebieden op land en zee door wettelijk bindende instrumenten is fundamenteel voor het bereiken van de doelstellingen betreffende natuurbehoud. In druk bevolkte gebieden wordt het echter alsnog moeilijker om land een exclusief beschermingsstatuut te geven. Dit is veelal het geval in kustgebieden, waar land over het algemeen kostbaarder en duurder is. Semi-natuurlijk habitat speelt een steeds belangrijker rol in het behoud van diversiteit in genen, soorten en ecosystemen. Dit habitat, inclusief het aandeel beheerd door 'zachte' bescherming (ruimtelijke planning, natuurgebieden in privaat beheer, ...) spelen een steeds grotere rol voor natuurbehoud op regionaal en lokaal niveau. De types CLC landgebruik kunnen gerelateerd worden aan de graad van impact door menselijke activiteiten. De EU-lidstaten gebruiken CLC gegevens als belangrijkste databron voor dit doeleinde. Door de beperkte nauwkeurigheid van CLC, is voorzichtigheid aangewezen bij het interpreteren van de gegevens op lokaal niveau.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Het opstellen van kaarten geeft een beeld van de ligging, verspreiding en fragmentering van het bestaande (semi-)natuurlijk habitat. Het is noodzakelijk ook deze semi-natuurlijke gebieden te beschermen en te beheren in samenhang met een eerder strenge natuurbescherming. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) biedt een duidelijke structuur waarin verschillende beschermingsniveaus een coherent geheel vormen. De bedoeling is om een buffer te creëren, met een integrale aanpak inzake ruimtelijke planning en landgebruik om de vooropgestelde ecologische doelstellingen te behalen.

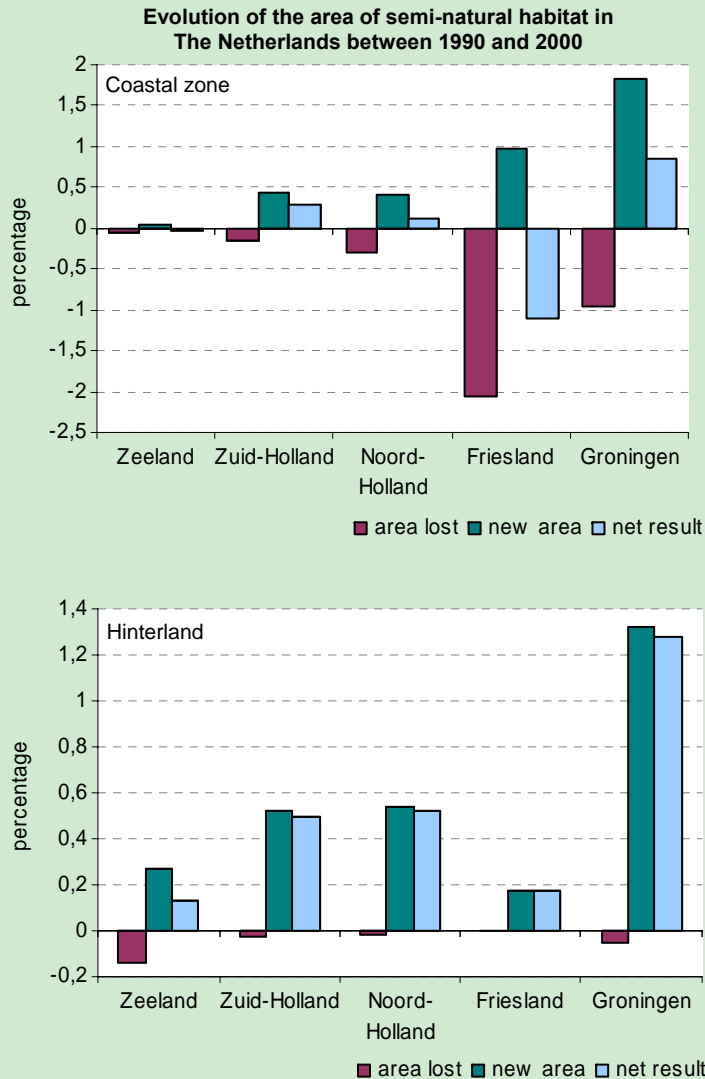
Area of semi-natural habitat in the coastal provinces of The Netherlands (km²)

	1990	2000	Δ change
Coastal zone	620,62	621,78	1,16
Friesland	162,66	152,57	-10,09
Groningen	18,68	24,93	6,26
Noord-Holland	239,66	242,49	2,83
Zuid-Holland	153,16	155,33	2,17
Zeeland	46,47	46,46	-0,01
Hinterland	255,80	311,18	55,38

Bron:

Corine Land Cover 1990-2000

The coastal zone consists of a relative higher proportion of semi-natural habitat in 2000 (13% or 622km²), compared to the hinterland (3% or 311km²). The total area of semi-natural habitat appears to remain stable between 1990-2000. However, important shifts in habitat types occur in this period, in particular in the coastal zones of Friesland and Groningen.

Source:
Corine Land Cover 1990 - 2000

What does this measurement show?

Semi-natural habitat includes the Corine Land Cover (CLC) classes ‘Forest and semi-natural areas’ (Level 1, Category 3) that includes among other, forested areas, natural grassland, transitional woodlands and shrub and beaches, dunes and sand plains.

In the coastal zone of The Netherlands, covering an area 10 kilometres landwards from the coastline, the total area of semi-natural habitat registered through the CLC appears to remain stable between 1990 (621km²) and 2000 (622km²). However, this outcome is the result of two underlying processes: semi-natural land that was lost between 1990 and 2000 and new semi-natural land incorporated by 2000. The most significant changes in the coastal zone took place in the provinces of Friesland and Groningen, where respectively 2% and 1% of the coastal zone classified as semi-natural habitat present in 1990, was lost in 2000. The overall result in the coastal zone of Friesland is a loss of 1% of the coastal zone, formerly present as semi-natural habitat in 1990. The overall result in the hinterland is a positive trend, in particular for Groningen (net increase of ±1% of the hinterland).

Why monitor an area of semi-natural habitat?

The survival of threatened species requires populations that are large enough to maintain genetic diversity. If the habitats of these species are reduced, damaged or fragmented by human activities, it may lead to the isolation of individuals and groups from the main population. An inventory of the individual undisturbed natural and semi-natural areas is a first step in avoiding further loss of biodiversity. Protecting a proportion of land and sea by statutory designations is fundamental to achieving conservation objectives. However, in densely populated areas it becomes increasingly difficult to designate exclusive areas for nature conservation with the current competing land uses. This is particularly true for the coastal zone, where land is generally more expensive and highly valued. Semi-natural habitats can be crucial to the maintenance of genetic, species and ecosystem diversity and the further fragmentation of these habitats can affect their health and status. Areas of semi-natural habitat, including those managed by ‘soft’ protection mechanisms (spatial planning, private parks and others), are gaining importance as a means of achieving conservation objectives at the local and regional level. CLC data can be interpreted in relation to its potential land use and hence recognising areas as mainly natural or semi-natural or having low human impact. EU countries use CLC as the main data source. However, due to the limited accuracy of CLC, caution is recommended when interpreting the data at the local level.

What are the implications for planning and managing the coast?

Drawing up maps of the location and the extension of semi-natural areas illustrates the degree of fragmentation of semi-natural habitat. Protecting these values and actively managing the remaining extensions of semi-natural areas is necessary to form a coherent structure. The *Ecologische Hoofdstructuur*, the Dutch master plan for the use of green land, combines strictly protected areas with other ‘soft’ protection regimes such as land zoning plans. It aims to create a buffer structure, stimulate coherent spatial planning in support of a more sustainable land use and to ensure that ecological quality objectives are met.

Oppervlakte nationaal en internationaal beschermd gebied, beschermde landschappen en erfgoed

In de kustzone van Nederland, wordt in totaal 5 741 km² land- en zeegebied beschermd onder de Habitat- en/of Vogelrichtlijn. Een totaal van 69 beschermde stads- en dorpsgezichten situeren zich in kustgemeenten (2004). Geen van de zes sites in Nederland erkend als werelderfgoed, zijn gelegen in het kustgebied.

Wat toont deze meting?

De kustzone wordt voor deze meting gedefinieerd als een gebied dat 10 kilometer landinwaarts en 12 mijl zee- waarts loopt vanaf de kustlijn. In Nederland wordt 38% (5 741 km²) van deze kustzone beschermd door het Europese Natura 2000 netwerk (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden). Ongeveer vier vijfden van deze beschermde gebieden bevindt zich in zee (4 689 km²).

Deze meting omvat enkel de Natura 2000 gebieden, en niet de natuurbeschermingswetgebieden, noch de Ramsar sites. Het Natura 2000 netwerk maakt het grote deel uit van deze wettelijk erkende gebieden.

Het aantal beschermde dorps- en stadsgezichten in Nederland neemt, sinds het ontstaan van dit statuut in 1965, jaarlijks toe. In 2004 waren er 69 beschermde dorps- en stadsgezichten in de kustzone tegenover 121 in het achterland. De kustgebieden van Friesland (26) en Zuid-Holland (21) hebben het hoogste aantal. Tot 1990 kwam het grootste aantal van deze beschermde sites voor in de achterlandprovincies. Vanaf 1991 kwam hier verandering in, toen maar liefst 60 dorps- en stadsgezichten werden beschermd in kustprovincies. Geen enkele van de zes in Nederland erkende sites als werelderfgoed (UNESCO) bevindt zich in het kustgebied, hoewel vier ervan in kustprovincies gelegen zijn.

Waarom deze meting?

Deze meting weerspiegelt de inspanningen van Nederland in het aanduiden en beschermen van prioritaire habitat en soorten, ter navolging van de Europese doelstellingen en gaat na wat het absolute en relatieve belang van de kustzone is in het navolgen van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

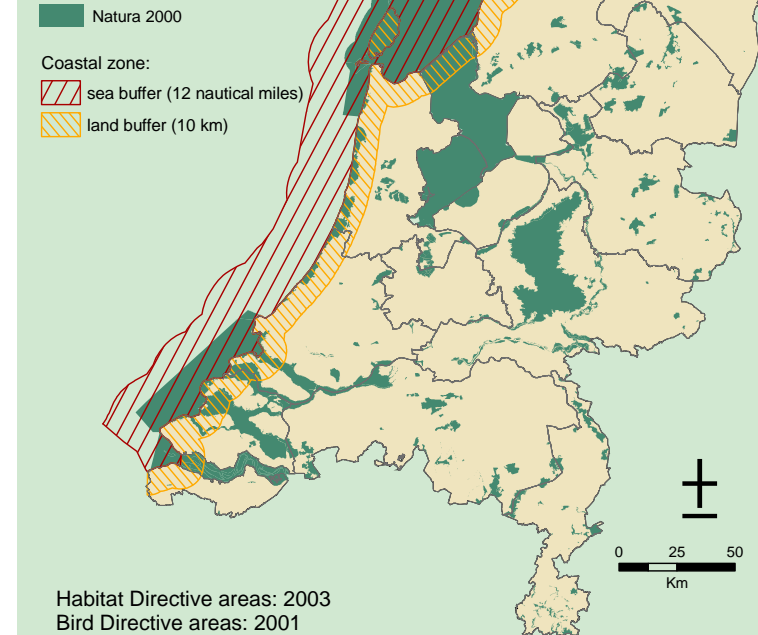
Elke lidstaat kan ook een beschermingsstatus geven aan andere elementen die van nationaal of regionaal belang zijn. Zo zijn er in Nederland de natuurbeschermingswetgebieden en de beschermde dorps- en stadsgezichten. Bepaalde maatregelen met het oog op natuurbehoud, die echter geen definitief statuut toekennen, zoals gebruiks- bestemmingen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), worden niet in deze meting opgenomen.

Belang voor duurzaam kustbeheer

De lidstaten moeten, in uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn, speciale beschermingszones aanmelden, de richtlijnen omzetten in nationaal recht, de gebieden beschermen, de juiste beheersmaatregelen treffen en de ontwikkeling van de kwaliteit van de aangewezen speciale beschermingszones monitoren. De resultaten van deze inspanningen worden dan onder andere zichtbaar in een *favourable conservation status* of gunstige staat van instandhouding. Deze beschermingszones kunnen enkel in geval van overheersend publiek belang herroepen worden en door gelijkaardige beschermingen in een ander gebied gecompenseerd worden.

Daarnaast heeft elk land zijn eigen systeem ontwikkeld voor het aanwijzen van zowel natuurlijke gebieden als cultureel erfgoed. Hierdoor kunnen lokale waarden, die niet onder Europese of internationale wetgevingen of richtlijnen vallen, ook beschermd worden.

Natura 2000 areas in The Netherlands

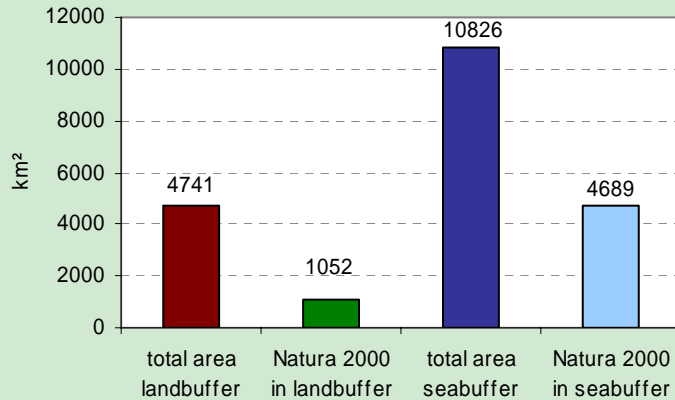
Bron:

Beschermde dorps- en stadsgezichten: Provincie Fryslân
Natura 2000: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Dienst Landelijk Gebied (DLG)
Unesco werelderfgoed, <http://whc.unesco.org/en/list>

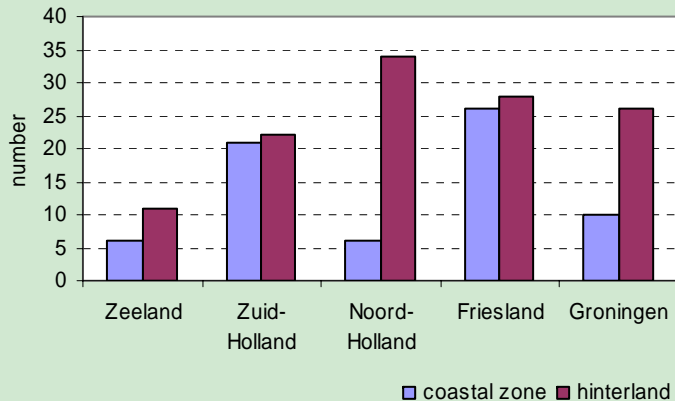
In the coastal zone of The Netherlands, 5,741km² of land and sea are protected under the provisions of the EU Habitat and Bird Directives for Nature Conservation. In 2004, a total of 69 protected villages and townscapes are located in the coastal zone. None of the 6 World Heritage sites in The Netherlands are in coastal municipalities.

Area protected for nature conservation, landscape and heritage

Area protected under the Natura 2000 network - coastal zone - 2004

Protected villages and townscapes - The Netherlands - 2004

Source:

Protected villages and townscapes: Provincie Fryslân
 Natura 2000: Government Service for Land and Water Management
 Unesco World Heritage, <http://whc.unesco.org/en/list>

What does this measurement show?

For the purpose of this measurement, the coastal zone is defined as a 12 miles seawards and 10 kilometres landwards extension from the coastline. In this coastal zone, 5,741km² (38% of the total coastal zone) is protected under the provisions of the EU Habitat and Bird Directives, better known as the Natura 2000 network. Approximately 4/5 of this coastal Natura 2000 area is located at sea (4,689km²).

This measurement only refers to the European Natura 2000 network, the status of which is largely incorporated into national legislation (Natuurbeschermingswet).

The number of villages and townscapes protected as cultural heritage in The Netherlands has increased continuously since the creation of this designation in 1965. In 2004, a total of 69 protected villages and townscapes were located in the coastal zone, compared to 121 in the hinterland. The coastal areas of Friesland (26) and Zuid-Holland (21) have the highest number of designations. Although the positive trend line in the coastal provinces is similar to the rest of The Netherlands, the incorporation of 60 new sites in 1991 shifted the balance in favour of the coastal provinces. None of the 6 World Heritage sites in The Netherlands are in coastal municipalities, although four of them are located in coastal provinces.

Why monitor areas protected for nature conservation, landscape and heritage?

This measurement illustrates the importance of the coastal zone both in absolute and relative terms, for the conservation of EU priority species and habitat.

Each Member State has developed its own national system and categories of protection status for elements that require priority in the national or regional cultural heritage. In The Netherlands, the areas designated by the National Law on Nature Protection have a legally binding character. Other categories, such as those designated through categories in the Master Plan for 'green' land use (*Ecologische Hoofdstructuur*), are not defined by law but through 'soft' mechanisms such as land use definitions.

What are the implications for planning and managing the coast?

Member States have the obligation to identify and appoint Special Areas of Conservation (SAC's) under the provisions of the EU Habitat Directive and Special Protection Areas (SPA's) for the Bird Directive. These designations also need to be supported by domestic legislation. Further action is required from Member States for the effective protection of these priority species and habitats. Specific conservation objectives have been defined and appropriate actions to achieve this 'favourable conservation status (FCS)' have been identified. The process of appointing designated areas is based on clear and objective criteria. Only in the case of 'overriding public interest' can designations be revoked and compensated by newly designated areas that deliver similar protection to priority biological diversity.

Cultural heritage is not necessarily encompassed by protection categories developed at European or international level. In each country, a valuation complementary to these international categories is reflected by the appropriate designation, as is the case for the villages and townscapes in The Netherlands.

Verlies van, of schade aan, prioritaire habitat en soorten

Het ministerie van LNV bereidt een onderzoek voor naar de huidige staat van instandhouding van de Nederlandse prioritaire habitat en soorten. De resultaten zullen beschikbaar zijn vanaf midden 2007.

Wat toont deze meting?

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit werkt in 2005-2006 aan een onderzoek over de huidige staat van instandhouding (*Favourable Conservation Status*) van de prioritaire habitat en species in Nederland. Op basis van dit onderzoek zullen de instandhoudingsdoelstellingen worden bepaald en geëvalueerd. De resultaten van dit onderzoek zullen dan de basis vormen voor de zesjaarlijkse Nederlandse rapportage aan de Europese Commissie. De deadline voor deze rapportage is midden 2007.

Waarom deze meting?

Enkel het aanduiden van gebieden voor natuurbescherming is niet voldoende om de biodiversiteit te vrijwaren en te herstellen. Er moeten ook specifieke beschermingsmaatregelen ontworpen worden, gericht op prioriteitssoorten en -habitat en dit zowel op lokaal, nationaal als Europees niveau. Zo moeten EU-lidstaten een aantal maatregelen treffen die natuurlijke habitat en soorten in staat stellen om zich te handhaven of te herstellen tot een 'gunstige staat van instandhouding' (FCS, *Favourable Conservation Status*). Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen drie categorieën: *favourable conservation status*, *unfavourable-inadequate conservation status* en *unfavourable-bad conservation status*, en dit zowel voor de habitat als de species.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Het areaal effectief beschermd gebied, samen met deze kwalitatieve meting inzake gunstige instandhouding, geeft een vollediger beeld van de inspanningen en resultaten tot bescherming van prioritaire habitat en species op nationaal en Europees niveau. De ontwikkeling van algemene criteria voor het monitoren, evalueren en rapporteren van het effectief beheer en bescherming van habitat en soorten maakt standaardisering en dus een vergelijking tussen de lidstaten mogelijk. Evaluaties in verband met de status van habitat en species zullen gerapporteerd worden op nationaal niveau.

© VLIZ

© VLIZ

Bron:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Habitat en Ornis comité

The Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality is responsible for evaluating Favourable Conservation Status of priority species and habitats in The Netherlands, by the requirements of the EU Habitat and Bird Directives. The results will be available from mid-2007.

Rate of loss of or damage to protected sites

© VLIZ

What does this measurement show?

The Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality is conducting an evaluation (2005-2006) of the Favourable Conservation Status (FCS) of priority species and habitats in The Netherlands, for which conditions and targets have been defined. Based on this analysis, The Netherlands will report back to the EU Commission every six years. The deadline for reporting is mid-2007.

Why monitor Favourable Conservation Status?

More is needed than simply establishing areas protected by statutory designations in order to ensure the conservation of biological diversity. Specific conservation and management measures need to be defined for priority species and habitat at the local, national and European level. The EU Member States are required to ensure the favourable conservation status of these priority species and habitats under the provisions of the Habitat and Bird Directives. Three different categories are used to define the status of habitat and species: 'favourable conservation status', 'unfavourable-inadequate conservation status' and 'unfavourable-bad conservation status'.

What are the implications for planning and managing the coast?

The area of effectively protected land and sea combined with the qualitative evaluation on FCS, provide a more complete picture of the efforts and results developed at the national and European level, for the protection and conservation of species and habitats listed on the annexes of the Habitat and Bird Directives. Drawing up standard common criteria for the monitoring, evaluation and reporting, allows comparisons to be made (state of the art) among different Member States, as reported back to the EU Commission.

Source:

Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, Habitat and Ornis committee

Status en trend van kusthabitat

De oppervlakte slikken en platen in het Deltagebied is in de periode 1960-1997 gehalveerd. Duinen maken slechts één procent uit van de totale oppervlakte van Nederland. Het schorrenareaal is in het Deltagebied met ongeveer 6 000 hectare afgenomen sinds 1960, terwijl er in het Waddengebied een uitbreiding heeft plaatsgevonden met enkele honderden hectares. De oppervlakte zeegrassen is zowel in de Oosterschelde, het Grevelingenmeer als in het Veerse Meer sterk achteruitgegaan.

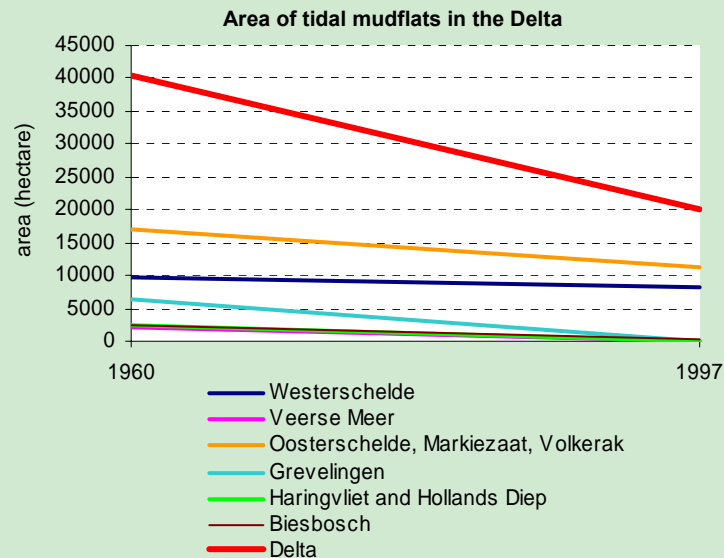
Wat toont deze meting?

De grootste achteruitgang in oppervlakte van slikken en platen in het Deltagebied (1960-1997) vond plaats in het Grevelingenmeer, waar 6 320 hectare slikken volledig verloren gingen. Ook in het Veerse Meer zijn de slikken verdwenen. In de Westerschelde was het verlies beperkter: 1 610 hectare slikken gingen verloren, wat het totaal daar op 8 260 ha bracht. De grootste oppervlaktes slikken zijn te vinden in de Oosterschelde, het Markiezaat en het Volkerak (11 365 ha), maar ook hier verdween 5 535 ha sinds 1960. Vooral het afsluiten van de zeearmen tijdens de Deltawerken zou verantwoordelijk zijn voor het grote verlies aan slikken in het gebied. Het platenareaal in het Waddengebied bedroeg 1 300 km² in 1991. Er zijn geen betrouwbare tijdsreeksen beschikbaar over het oppervlak wadden (slikken) in het Waddengebied.

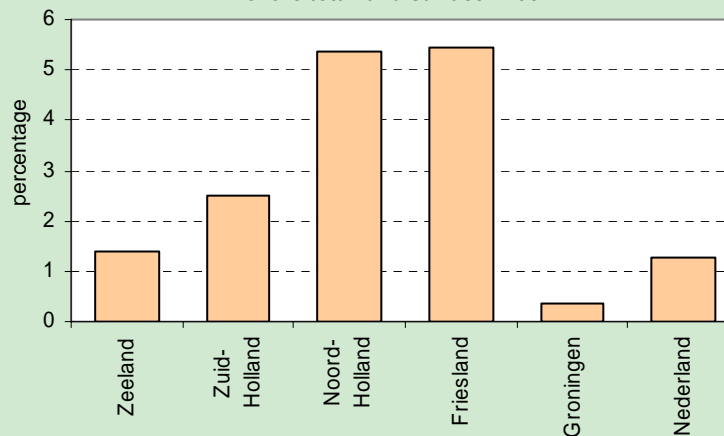
Hoewel de duinen in Nederland 42 935 ha beslaan, is dit toch slechts 1,3% van de totale landoppervlakte. Het grootste duinenareaal komt voor in de provincies Noord-Holland en Friesland (Waddeneilanden), met respectievelijk 14 204 ha (5,3%) en 18 288 ha (5,4%). In totaal is tussen 1850 en 1979 ongeveer 6 800 ha duingebied verdwenen, waarvan 66% door de aanleg van grote bouwlocaties en industrieterreinen en 34% door kustafslag en afgravingen. Betrouwbare tijdsreeksen over de toe- of afname van het duinenareaal in Nederland zijn niet beschikbaar.

In het Deltagebied fluctueert het schorrenareaal in de loop der jaren. Toch is het oppervlak in 1995 ongeveer maar de helft meer van wat het ooit geweest is (3 036 ha tegenover 7 280 ha in 1856). Zowel in het Veerse Meer, het Grevelingenmeer en Haringvliet zijn schorren verdwenen tussen 1960 en 1978, wat een verlies van 3 617 ha betekende voor het Deltagebied. De sterke afname van areaal in de Oosterschelde is vooral te wijten aan het afdammen van de schorren in het oosten en noorden (het latere Markiezaatmeer en Krammer-Volkerakmeer). In de resterende Oosterschelde vindt er een gestage achteruitgang plaats door schor-randerosie van ongeveer 5 ha per jaar. In de Westerschelde neemt het oppervlak hoofdzakelijk af door inpoldering. In het Waddengebied zijn de kwelders (schorren) er beter aan toe: in 2000 bedroeg de oppervlakte 7 567 ha, wat een lichte stijging is ten opzichte van het areaal in 1980. Door het actief aanleggen van kwelders of schorren in het Waddengebied, is het areaal er groter dan in het Deltagebied.

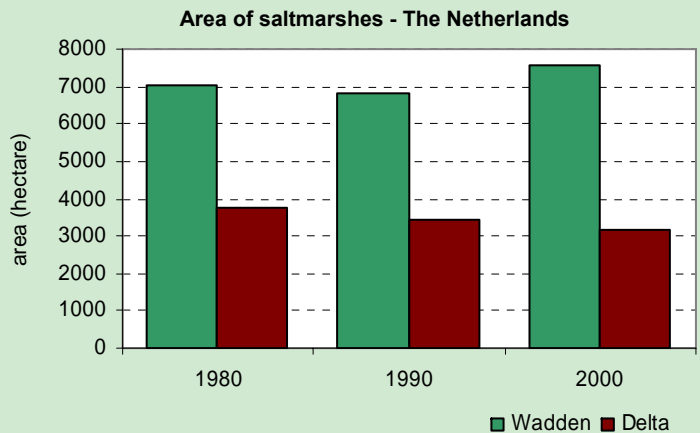
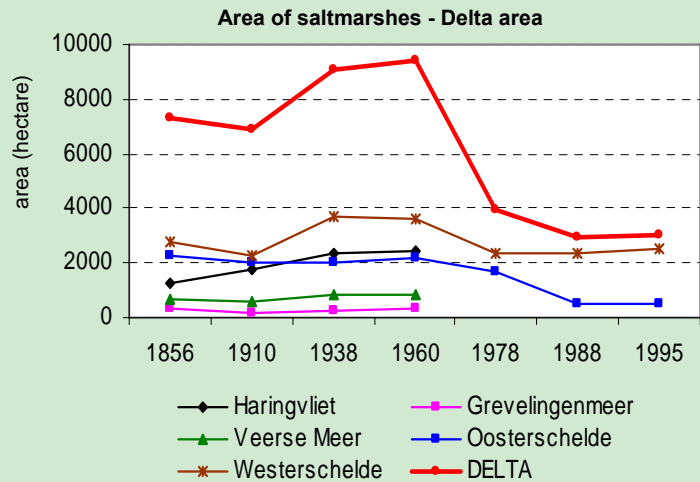
Het zeegrasareaal in de Oosterschelde, het Veerse Meer en het Grevelingenmeer is sterk achteruitgegaan; de Oosterschelde toont een afname van circa 2 000 ha in de periode 1977-2003. Sedert 1999 kon echter een stabilisatie worden vastgesteld rond 200 hectare. In het Waddengebied is het zeegrasareaal sterk achteruitgegaan na onder andere de afsluiting van de Zuiderzee. Na het bijna verdwijnen van zeegrassen in de jaren zeventig en begin jaren tachtig, kon men in de periode 1988-2004 een globale stijging van het oppervlak zeegrassen vaststellen van 13 ha tot 350 ha. Sinds 2005 is er echter opnieuw een sterke terugval in areaal waar te nemen: er blijft slechts ongeveer 160 ha over. De data vertonen wel fluctuaties, wat onder andere kan te wijten zijn aan de variatie in zaadverspreiding. Een poging om zeegras terug te krijgen in het westen via een herintroductieprogramma, heeft weinig resultaat opgeleverd.

Area of coastal dunes in The Netherlands as a percentage of the total land surface - 1987

The area of tidal mudflats in the Delta was reduced to half its size over the period 1960-1997. Dunes make up 1% of the total land area in The Netherlands. Approximately 6,000 hectares of salt marshes in the Delta area have been lost since the 1960's, while the total extension of this type of habitat has slightly increased in the Wadden area. Sea grass beds in the Oosterschelde, Veerse Meer and the Grevelingenmeer have seen a severe decline.

What does this measurement show?

The total area of tidal mudflats has seen a significant decrease in the Delta area. Between 1960 and 1997, more than 20,000 hectares of mudflats were lost. In the area of the Grevelingenmeer alone, 6,320 hectares of mudflats were lost. In other areas, such as the Veerse Meer that became enclosed by seawalls and dykes, this type of habitat largely disappeared. In the Westerschelde area, where the tidal effects and flush out from the river Scheldt remained unaltered, the loss is less significant: 1,610 hectares of mudflats were lost while a total of 8,260ha still remained in 1997. The largest extensions of salt marshes were located in the Oosterschelde, Markiezaat and Volkerak (11,365ha), but even here, about 5,535 hectares disappeared since 1960. Especially the closing off of the seawalls for the Delta works has caused damage to and loss of tidal mudflats. In 1991, the 'wadden' (local language for 'tidal mudflats') covered 1,300km² in the Wadden Sea. No reliable, comparable time series can be constructed to look at trends in the area of tidal mudflats in the Wadden area.

Coastal sand dunes in The Netherlands cover approximately 42,935ha, or 1.3% of the total land area of the country (1987). The largest share of coastal dunes is located in the provinces of Noord-Holland and Friesland (Wadden Islands), respectively 14,204ha (5.3%) and 18,288ha (5.4%). In the period 1850-1979, about 6,800ha has completely disappeared. 66% of this area was used for the construction of large buildings and 34% disappeared because of coastal erosion and digging off. Reliable time series that analyse trends in the areas of dunes, are not available.

The area of salt marshes in the Delta has more than halved in 1995 (3,306ha) compared to the first assessment of 7,280ha in 1856. In the Veerse Meer, Grevelingenmeer and Haringvliet, 3,617ha of salt marshes were lost between 1960 and 1978. In the area of the Oosterschelde, drainage and maturing of soils largely explain the loss of salt marshes. The strong decrease of salt marshes in the Oosterschelde is mainly due to the damming up of salt marshes in the east and north (the future Markiezaatmeer and Krammer- Volkerakmeer). In the remaining Oosterschelde, a continuous back fall could be observed because of erosion of the salt marsh rims at a rate of about 5ha per year. In the Westerschelde, reclaiming of land for polders is the main cause of loss of salt marshes. The situation in the Wadden is a little more encouraging: a slight increase was recorded since 1980 and the total area of salt marshes in 2000 adds up to 7,567ha. The larger area of salt marshes in the Wadden area compared to the Delta, can be explained by the fact that people have been actively laying out salt marshes.

Sea grass beds in the Oosterschelde, Veerse Meer and the Grevelingenmeer have seen a severe decline. In the Oosterschelde alone, a loss of ± 2,000 ha was registered between 1977 and 2003. Since 1999 however, a stabilisation at about 200ha could be observed. In the Wadden area, sea grass beds have severely declined by the closure of the Zuiderzee. During the seventies and the early eighties, sea grass beds almost completely disappeared. In the period 1988-2004 however, a global increase in the area of sea grasses could be observed from 13ha to 350ha. Since 2005, there has been a strong back fall in the total area of sea grass beds: only about 160ha remained. Fluctuating trends may probably be due to success rates of settling of seedlings. Attempts to reintroduce sea grass in the west have given little to no results.

Waarom deze meting?

Kusthabitat zijn van groot belang voor verschillende ecosysteemfuncties. Zo zorgen slikken en schorren voor het ophopen van slib en sediment en vormen ze een voedselrijk habitat voor wadvogels.

Ook zeegrassen vormen een belangrijk kusthabitat. Enerzijds bieden ze een beschermende functie als broed- en kinderkamer voor vissen. Anderzijds vormen ze een voedselbron voor onder andere rotganzen en eenden.

Hoewel duinen slechts een smalle strook langs de Nederlandse kust vormen, vinden we hier toch ongeveer tweederde van alle Nederlandse plantensoorten terug. Ook voor een aantal dagvlinders en broedvogels mag het belang van de duinen niet onderschat worden. Naast de aanwezigheid van een grote biodiversiteit, zijn ze ook belangrijk voor waterwinning en hebben ze een zeewerende functie.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Lidstaten zijn verplicht om duidelijke doelstellingen te formuleren voor de bescherming van prioritaire soorten en habitat door implementatie van de Habitatrictlijn, het Verdrag inzake biologische diversiteit en andere internationale verdragen.

Het behoud en herstel van kusthabitat heeft ongetwijfeld een positieve impact op de kustverdediging. Zo spelen schorren een belangrijke rol in het absorberen van golfenergie vanuit de zee en beschermen ze lageregebieden tegen overstromingen. Schorren en kwelders vormen ook een natuurlijk kustverdedigingsmechanisme tegen zeespiegelstijging. Door een continue opslibbing zijn ze namelijk in staat om het stijgende zeespiegelniveau bij te houden en zelfs voor te blijven. Hetzelfde geldt voor duinen, die een natuurlijke buffer vormen tegen de zee. Daarnaast gaan de stengels van zeegrassen de stromingen afremmen en stimuleren ze op een natuurlijke manier de sedimentatie. Op lange termijn kan het behoud en herstel van deze specifieke habitat de noodzaak tot het bouwen van steeds hogere zeeweringen, die weinig plaats laten voor natuur en heel duur zijn, enigszins lenigen.

Bron:

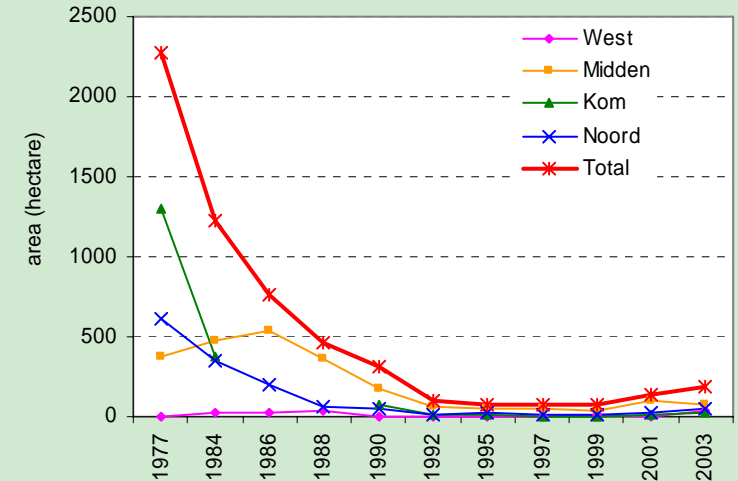
Zeegrassen: Rijkswaterstaat-RIKZ/AGI, MWTL-Biologisch monitoringsprogramma, www.zeegras.nl

Duinen: Stichting Duinbehoud

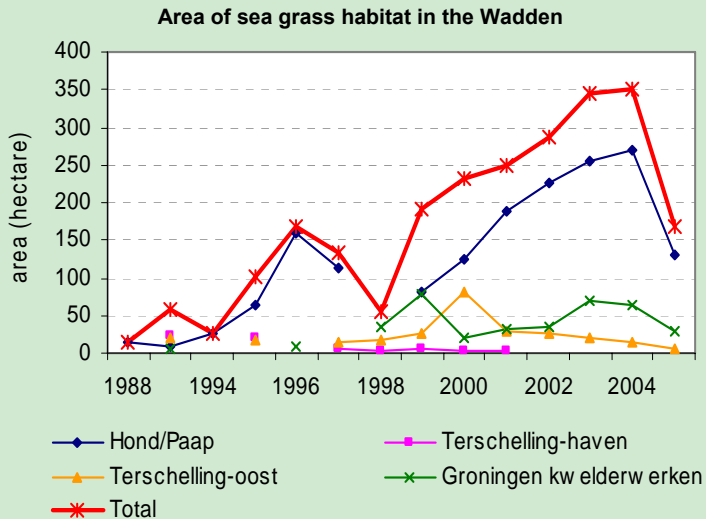
Slikken/wadden: Ministerie van Verkeer en Waterstaat; Rijkswaterstaat-RIKZ

Schorren/kwelders: Rijkswaterstaat-RIKZ/AGI, MWTL-Biologisch monitoringsprogramma

Area of sea grass habitat in the Oosterschelde (Zeeland)

© VLIZ

© Art Groeneweg

Why monitor status and trend of specified habitats?

Coastal type of habitats deliver important ecosystem services and functions. Tidal mudflats absorb wave energy and accumulate mud and fine sediment creating rich feeding grounds for wading birds.

Sea grasses are key species that provide shelter and nursing and spawning areas for fishes in larval and juvenile stages. They are also a direct source of food for Brent geese and waterfowl.

Although the coastal sand dunes are only a narrow strip along the Dutch coastline, approximately two-thirds of all vascular plants of The Netherlands are encountered here. Dunes are also important habitat for a number of butterflies and breeding birds. But coastal habitats such as dunes and mudflats are not only a haven for biodiversity. They fulfil an essential role in coastal protection and hydrological, chemical and nutrient recycling.

What are the implications for planning and managing the coast?

International agreements such as the Convention on Biological Diversity require from nations and European Member States to define clear targets and action plans for the conservation and protection of priority species and habitats.

Conservation and restoration of the coastal habitats has undoubtedly had a positive impact on coastal protection. Salt marshes serve an important function while absorbing wave energy from the sea and protecting lower lying areas against flooding. Salt marshes also form a natural coastal defence against sea level rise. Because of the continuous deposit process taking place in this habitat, salt marshes are able to keep track with the rise of sea level and can maybe even anticipate to this rise. Coastal sand dunes also provide a natural buffer against the impact of the sea and waves. Roots and leaves of sea grass species abate the impact of tidal currents and stimulate sedimentation processes. In the long-term, restoring specific habitat and the ecosystem functions and services they deliver, may partly mitigate the need for increasingly higher and expensive sea walls and dykes.

Source:

Sea grasses: Rijkswaterstaat-RIKZ/AGI, MWTL biologisch monitoring programma, www.zeegras.nl

Dunes: Dutch Society for Dune Conservation

Tidal mudflats: The Ministry of Transport, Public Works and Water Management; Rijkswaterstaat-RIKZ

Salt marshes: Rijkswaterstaat-RIKZ/AGI, MWTL biologisch monitoring programma

Status en trend van kustsoorten

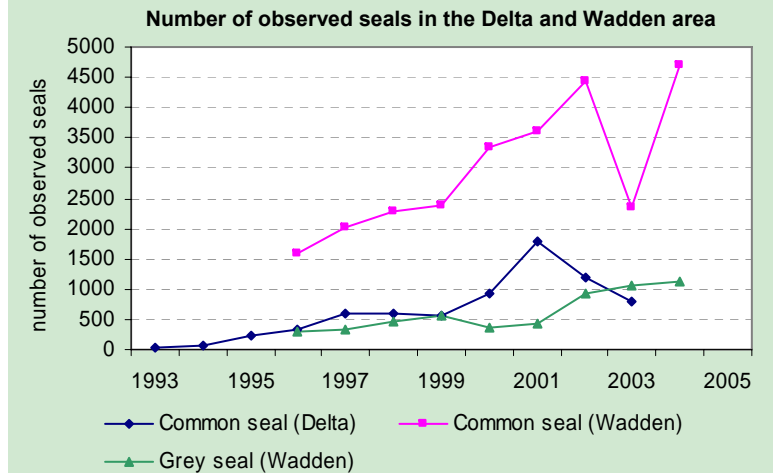
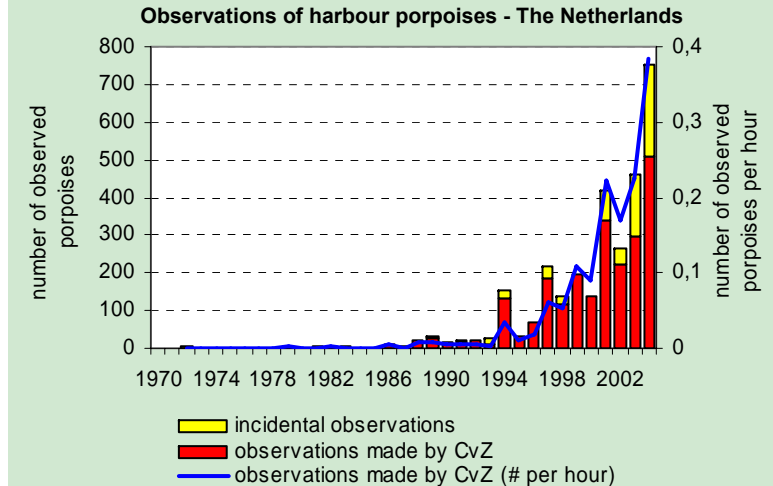
Het aantal bruinvissen voor de Nederlandse kust vertoont een algemeen stijgende trend sinds 1970. Het aantal waargenomen gewone zeehonden in het Delta- en Waddengebied vertoonde een stijgende lijn tot 2002, toen het *Phocine distemper* virus grote schade aanbracht onder de populaties. Het aantal waargenomen grijze zeehonden in het Waddengebied is toegenomen sinds 1996. Het aantal broedparen van kustbroedvogels fluctueert over de tijd, zowel in het Delta- als het Waddengebied.

Wat toont deze meting?

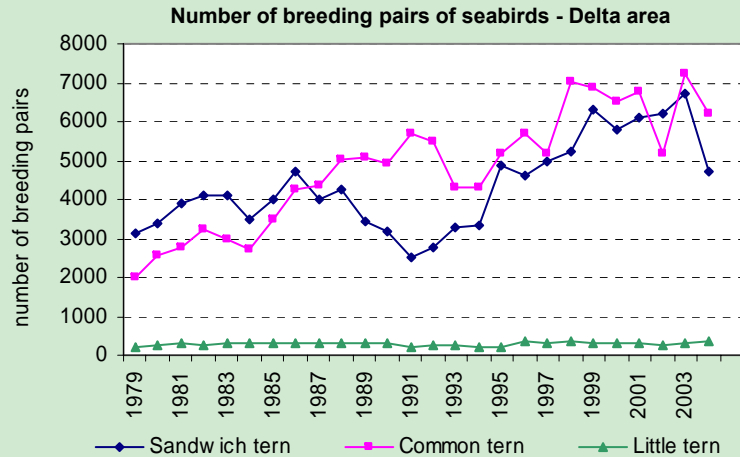
De grootschalige waarnemingen van bruinvissen (*Phocoena phocoena*) en andere walvisachtigen tijdens het project SCANS I (1994) resulteerde in een populatieschatting van 309 000 bruinvissen ($\pm 72\ 000$) voor Noord-West-Europa (Noordzee, met uitzondering van de ondiepe wateren van de Keltische Zee, de kustwateren van Denemarken en de Baltische Zee). Voor de Nederlandse kust (survey vak H) werden tijdens dit project 4 211 bruinvissen geteld. De resultaten van de vervolgstudie (SCANS II, juli 2005) zullen pas halfweg 2006 beschikbaar zijn. Langdurige monitoring door de Nederlandse Club van Zeetrekwaarnemers (CvZ) toont aan dat het aantal waargenomen bruinvissen in Nederlandse wateren sinds 1970 sterk is gestegen. In de periode 1990-2004 werd zelfs een jaarlijkse toename van het aantal waargenomen bruinvissen met 41% gemeld. Mogelijk is deze stijging in het aantal waargenomen bruinvissen geen werkelijke toename in populatieaantallen, maar eerder een gevolg van een verschuiving van meer noordelijke populaties naar het zuidelijke deel van de Noordzee.

Tellingen van de gewone zeehond (*Phoca vitulina*) worden zowel in het Wadden- als het Deltagebied bijgehouden, waarbij de populatieaantallen van de gewone zeehond gemiddeld genomen 3,5 keer hoger liggen in het Waddengebied. Tellingen van de grijze zeehond (*Halichoerus grypus*) gebeuren alleen in het Waddengebied en vertonen een stijgende trend van 1996 tot 2004, wat het totaal op 1 111 waargenomen dieren brengt voor het geheel van de surveys uitgevoerd in 2004. Zowel in het Delta- als het Waddengebied is een stijging van het aantal zeehonden waar te nemen sinds 1996. In de zomer van 2002 heeft het *Phocine distemper* virus (PDV) echter grote schade toegebracht aan de zeehondenpopulaties. Grijze zeehonden leken minder vatbaar voor dit virus. Schattingen spreken van bijna 22 000 dode zeehonden in het zuidelijke Noordzeegebied. In het Waddengebied was de populatie gewone zeehonden teruggevallen tot 2 365 dieren, maar heeft zich al volledig hersteld en nu liggen de aantallen zelfs al iets hoger dan vóór het toeslaan van het virus (4 700 dieren in 2004). In het Deltagebied is sinds 2001 echter een daling in het aantal waargenomen gewone zeehonden zichtbaar (van 1 803 in 2001 tot 809 in 2003); gegevens voor 2004 ontbreken nog.

Het aantal broedparen van de grote stern, dwergstern en visdief fluctueren zowel in het Delta- als het Waddengebied. In beide gebieden ligt het aantal broedparen van dwergstern beduidend lager dan het aantal broedparen van grote stern en visdief (gemiddeld 163 broedparen in het Waddengebied en 280 in het Deltagebied). De grote stern vertoont tijdens de laatste observaties zowel in het Wadden- als het Deltagebied zijn hoogste aantallen (respectievelijk $\pm 11\ 700$ en $4\ 700$ broedparen). In het Waddengebied blijft het aantal broedparen van visdieven fluctueren rond 5 000, terwijl er in het Deltagebied - ondanks een aantal fluctuaties - toch een sterke toename in aantallen waargenomen wordt (stijging van 1 987 broedparen in 1979 naar 6 194 broedparen in 2004).

The number of harbour porpoises sighted per annum off the Dutch coast is increasing since 1970. The number of common seals sighted in the Delta and Wadden area has increased until 2002, when an outbreak of *Phocine distemper* virus severely affected the populations. The number of observed grey seals in the Wadden Sea is increasing since 1996. The number of breeding pairs of terns fluctuates over time in both the Delta and Wadden area.

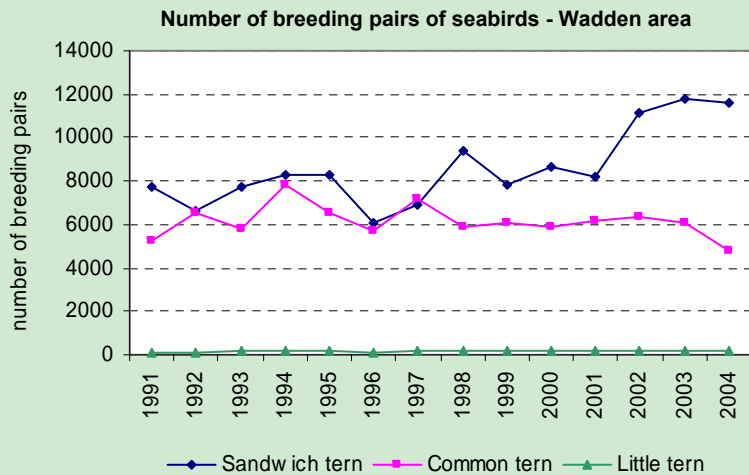

What does this measurement show?

Large-scale observation efforts to sight harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) and other cetaceans during the SCANS I (1994) resulted in a population estimate of 309,000 porpoises (C.I. ± 72,000) in the North Sea (excluding the Celtic Shelf, Inner Danish waters and the Baltic sea). Off the Dutch coast (survey area H), a total number of 4,211 porpoises were sighted. The results of the follow-up (SCANS II, July 2005) will not be available until mid-2006. Long-term monitoring conducted by the Dutch observatory of marine migrating species (CvZ) suggests that the number of observed porpoises in Dutch coastal waters is rising since 1970. In the period 1990-2004 an increase of 41% per annum in the number of recorded sightings was registered. The increased rate of sightings might be explained by a southwards shift in distribution of the actual population, rather than an increase in population numbers. Hence, the hypothesis underlying the increase in strandings and observations of harbour porpoises is based on a shift in distribution of the existing population towards the Southern Bight of the North Sea.

Common seal counts (*Phoca vitulina*) are conducted in the Wadden Sea and the Delta area. Population numbers of the common seal are on average 3.5 times higher in the Wadden compared to the Delta area. Systematic censuses of the grey seal (*Halichoerus grypus*) are only conducted in the Wadden area. An increase in the number of the total counts per annum is observed from 1996 to 2004. In 2004, a total of 1,111 observed grey seals were counted for the entire survey effort. Since 1996 an increase in the number of sighted seals is observed, both in the Delta - and the Wadden area. The impact of *Phocine distemper* virus (PDV) on seals in the summer of 2002, severely damaged the populations. Grey seals seemed to be less affected by the virus. Some sources estimate that nearly 22,000 seals died in the southern North Sea only. The number of common seals in the Wadden area dropped to 2,365, but recovery seems eminent and population numbers have now surpassed those of the pre-virus days (4,700 seals in 2004). In the Delta area, the numbers seem to decrease (from 1,803 in 2001 to 809 in 2003); no data are available yet for 2004.

The number of breeding pairs of the sandwich tern, the common tern and the little tern is fluctuating both in the Delta and in the Wadden area. In both areas, the number of breeding pairs of little tern is sensitively lower than for the other two species; on average 163 breeding pairs in the Wadden and 280 pairs in the Delta. The highest number of breeding pairs has been recorded recently for sandwich tern both in the Wadden and Delta area (respectively 11,700 en 4,700). In the Wadden area, the number of breeding pairs of common tern fluctuates around the number of 5,000, while in the Delta an increase is recorded from 1,987 breeding pairs in 1979 to 6,194 in 2004.

Waarom deze meting?

Zeevogels, kustbroedvogels en zeezoogdieren vormen in Nederland niet alleen een belangrijke natuurwaarde, ze zijn ook een goede indicator voor de algemene gezondheid van het mariene milieu. Zo vormen de aantallen zee- en kustbroedvogels en hun broedsucces een aanwijzing voor de kwaliteit en beschikbaarheid van de aangrenzende voedselgronden en broedplaatsen waarvan ze afhankelijk zijn.

Veranderende aantallen van de kustbroedvogel- en zeezoogdierenpopulaties kunnen wijzen op conflicten tussen enerzijds de natuurlijke (leefgebied van vogels en zeezoogdieren) en anderzijds de recreatieve en visserijfunctie van het gebied. Dergelijke signalen kunnen aanleiding geven tot verder onderzoek, waarbij de resultaten kunnen bijdragen tot een duurzaam beheer en gebruik van het gebied.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Lidstaten zijn verplicht om duidelijke doelstellingen te formuleren voor de bescherming van prioritaire soorten door implementatie van de Habitatrictlijn, het Verdrag inzake biologische diversiteit en andere internationale verdragen. Het naleven van deze doelstellingen omtrent een gunstige staat van instandhouding van prioritaire soorten en habitat moet op regelmatige basis gerapporteerd worden aan de Europese Unie. Deze systematische rapportering gebeurt door middel van monitoring, evaluaties en het opstellen van schema's zoals vastgelegd in de Habitatrictlijn.

Bron:

Bruinvissen: NZG Marine Mammal Database, <http://home.planet.nl/~camphuys/Cetacea.html>
SCANS-II, <http://biology.st-andrews.ac.uk/scans2/>

Zeehonden: Wadden Inzicht, www.waddeninzicht.nl
Rijkswaterstaat - Rijksinstituut voor Kust en Zee (RWS-RIKZ)

Kustbroedvogels: Rijkswaterstaat - RIKZ - Monitoring Programma Waterstaatkundige Toestand van het Land (MWTL) - Biologisch Monitoring Programma Zoute Rijkswateren
SOVON Vogelonderzoek Nederland

English

Common seal

Grey seal

Harbour porpoise

Sandwich tern

Common tern

Little tern

Nederlands

Gewone zeehond

Grijze zeehond

Bruinvis

Grote stern

Visdief

Dwergstern

Scientific name

Phoca vitulina

Halichoerus grypus

Phocoena phocoena

Sterna sandvicensis

Sterna hirundo

Sterna albifrons

© Misjel Decler

© Misjel Decler

© KBIN/BMM

Why monitor status and trend of specified species?

Seabirds, coastal breeding birds and marine mammals do not only represent a significant natural value in The Netherlands. They are also considered an indicator of our coastal and marine ecosystems' health, and an onus to focus public opinion and political commitment. Number and breeding success of seabirds and coastal breeding birds are an indication of the quality and availability of nearby feeding grounds.

Changes in numbers of breeding birds and marine mammals may indicate potential conflicts between the natural ecosystem services, and recreation and fisheries. These signals may help steer further research and lead to specific recommendation for spatial planning and sustainable use of the seas and coasts.

What are the implications for planning and managing the coast?

Member States have the obligation to identify clear objectives for the protection and conservation of priority species under the provisions of the EU Habitat and Bird Directives, the Convention on Biodiversity and other international conventions. In compliance with these targets for maintaining a Favourable Conservation Status (FCS), common criteria are established for monitoring, evaluation and reporting in all Member States. Reporting on FCS is required on a regular basis.

Source:

Harbour porpoises: NZG Marine Mammal Database, <http://home.planet.nl/~camphuys/Cetacea.html>
SCANS-II, <http://biology.st-andrews.ac.uk/scans2/>

Seals: Wadden Inzicht, www.waddeninzicht.nl
Rijkswaterstaat - National Institute for Coastal and Marine Management (RWS-RIKZ)

Coastal breeding birds: Rijkswaterstaat - RIKZ - Monitoring Programma Waterstaatkundige Toestand van het Land (MWTL) - Biologisch Monitoring Programma Zoute Rijkswateren
SOVON - Dutch Centre for Field Ornithology

Aantal soorten per habitatype

Gegevens betreffende het aantal soorten per habitatype zijn (nog) niet beschikbaar. Als alternatief werd het aantal soorten per kustspecifiek habitatrictlijngebied opgevraagd in de EUNIS-databank. Nederland telt 2 390 soorten, waarvan er 163 voorkomen in deze kustspecifieke habitatrictlijngebieden.

Wat toont deze meting?

Er werden 25 habitatrictlijngebieden geselecteerd die kustspecifiek zijn (aanwezigheid van duinen, schorren, slik- en zandgebieden, zeewater, estuaria, slikwadden, ...).

Volgens de EUNIS-databank komen in Nederland 2 390 soorten voor, waarvan 163 in de kustspecifieke habitatrictlijngebieden. De meeste soorten behoren tot de vogels (112), er werden slechts één reptiel- en één varensoort waargenomen (situatie in juli 2005).

Het aantal soorten per habitatrictlijngebied loopt sterk uiteen, met een minimum van zes soorten in Westduinpark en Wapendal (Zuid-Holland, 's Gravenhage) en een maximum van 97 in de Waddenzee (overzicht zie tabel).

Waarom deze meting?

Het nagaan van een trend in het aantal soorten per habitatype is hoofdzakelijk een kwalitatieve meting. Ze kan aangeven of het beheer en herstel van gebieden het gewenste positieve effect heeft, wat vooral van belang is in Natura 2000 gebieden. Een goede evaluatie is echter pas mogelijk als deze meting op regelmatige tijdstippen opnieuw wordt uitgevoerd.

Toch moet deze meting ook met enige voorzichtigheid benaderd worden; een stijging van het aantal soorten binnen een habitatype kan bijvoorbeeld ook te wijten zijn aan invasieve soorten. De aanwezigheid van deze soorten is echter geen gevolg van een goed beheer en/of herstel van gebieden.

Men moet wel rekening houden met onvolledigheden in de EUNIS-lijsten. Zo komen er bijvoorbeeld wel zeegrassen voor in de Oosterschelde, maar staan deze niet vermeld in de EUNIS-lijst. Toch is de EUNIS-databank nuttig als elk Europees land dit informatiesysteem zou gebruiken.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Indien regelmatig een analyse van het aantal soorten per habitatype wordt gemaakt, kunnen trends worden onderzocht. Deze trends zullen de inspanningen om kusthabitatypes en de daar aanwezige soorten te beschermen en te behouden weerspiegelen.

Voor beleidsmakers en planners in het kustgebied, is het niet altijd eenvoudig om de hoeveelheid aan specifieke nationale en internationale beschermingsmaatregelen die betrekking hebben op aandachtsoorten bij te houden. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een databank ontwikkeld met informatie omtrent de prioritaire soorten geïdentificeerd in de Habitatrictlijn, de Flora- en faunawet, de Rode Lijsten van de IUCN, de Visserijwet, en andere. Deze databank is toegankelijk via www2.minlnv.nl/thema/groen/ffwet/soorten/intro.htm.

<u>Coast-specific Sites of Community Interest</u>	<u>Number of species</u>
Coepelduynen	9
Duinen Ameland	12
Duinen Den Helder - Callantsoog	9
Duinen Goeree	9
Duinen Schiermonnikoog	8
Duinen Schoorl	11
Duinen Terschelling	12
Duinen Texel, Waal & Burg, Dijkmanshuizen & de Bol	17
Duinen Vlieland	17
Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen	13
Grevelingen	50
Kennemerland-zuid	13
Kop van Schouwen	12
Manteling van Walcheren	13
Meijendel en Berkheide	23
Noordhollands Duinreservaat	28
Noordzeekustzone	34
Oosterschelde	44
Solleveld	9
Voordelta	70
Voornes Duin	25
Waddenzee	97
Westduinpark en Wapendal	6
Westerschelde	47
Zwin	85

A common database on the number of species per type of habitat is not available. An alternative approach is the number of species in coast-specific Habitat Directive areas (Natura 2000) in the European Nature Information System (EUNIS). For The Netherlands, 163 species (from a total of 2,390) are registered in these coastal Habitat Directive areas.

Number of species per type of habitat

© Westtoer - Daniël de Kievith

Bron:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
www.minlnv.nl/natura2000
European Nature Information System (Eunis), <http://eunis.eea.eu.int>

Source:

Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality,
www.minlnv.nl/natura2000
European Nature Information System (Eunis), <http://eunis.eea.eu.int>

What does this measurement show?

Twenty-five coast-specific Sites of Community Interest (SCI's) were selected, based on the presence of coastal type of habitats (dunes, tidal mudflats, saline lagoons, salt marshes, others).

The EUNIS database has actually registered 2,390 species for SCI's in The Netherlands, 163 of which are present in coast-specific SCI's. Most are birds (112); there is one record of a reptile and one for fern species included in the register (situation July 2005).

The number of species in coastal SCI's is variable with a minimum of six species in Westduinpark and Wapendal (Zuid-Holland, 's Gravenhage) and a maximum of 97 in the Wadden Sea.

Why monitor the number of species per type of habitat?

Monitoring the number of species per type of habitat is a qualitative measurement. It can indicate whether implemented conservation and management actions are achieving proposed targets, which is of particular concern for the Natura 2000 network. Caution is however suggested when interpreting the data: an increase in the number of species for a particular type of habitat or SCI may be due to the presence of invasive or exotic species, providing an indication of inappropriate conditions or inefficient management.

The EUNIS database is still largely incomplete. Sea grass species for example - present in the Oosterschelde - are not (yet) included in the database. In the long-term, the EUNIS database can be a valuable instrument if completed and used for all European countries and types of habitat alike.

What are the implications for planning and managing the coast?

If evaluation is carried out on a regular basis, a trend analysis at the type of habitat level is feasible at the European level.

For coastal planners, it is not always simple to keep track of the multiple regulations and specific statuses that apply to priority species, as identified by numerous international conventions. The Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality has developed a database containing the status of all priority species that are encountered in the wild, according to the Habitat Directive, Law on Flora and Fauna, IUCN Red Lists, Law on Fisheries. The database is available from www2.minlnv.nl/thema/groen/ffwet/soorten/intro.htm.

Aantal Rodelijstsoorten die kustgebonden zijn

Het aandeel kustgebonden of kustminnende soorten op de Rode Lijsten voor Nederland (situatie 2004) varieert tussen 12% (vlinders) en 57% (vissen). Behalve voor de broedvogels en de amfibieën en reptielen, zijn een aantal kustgebonden soorten reeds verdwenen uit Nederland.

Wat toont deze meting?

Uit de Rode Lijsten opgesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, werden de soorten geselecteerd die kustgebonden (kustspecifiek) of kustminnend zijn. Dit gebeurde voor zoogdieren, broedvogels, vissen, vaatplanten, vlinders en amfibieën en reptielen. Op deze Rode Lijsten staan alleen soorten vermeld die zich in Nederland voortplanten, dus geen overwinterende vogels of trekvisen. Bij het opstellen van de Rode Lijsten worden telkens acht categorieën onderscheiden, slechts zes hiervan zijn van toepassing op de kustsoorten (verdwenen uit Nederland, verdwenen in het wild, ernstig bedreigd, bedreigd, kwetsbaar en gevoelig).

Tweeëntwintig zoogdieren werden op de Rode Lijst geplaatst, waarvan er zes als kustsoort worden beschouwd. Eén soort is verdwenen uit Nederland, namelijk de tuimelaar; de bruinvis wordt beschouwd als zijnde 'ernstig bedreigd'.

Slechts 15% (12 soorten) van de broedvogels op de Rode Lijst zijn kustspecifiek of kustminnend. Het grootste aandeel hiervan (5% of 4 soorten) bevindt zich in de categorie 'gevoelig', geen enkele soort is verdwenen uit Nederland sinds de laatste evaluatie van de Rode Lijsten.

Iets meer dan de helft van de Rode Lijst vissen (20 soorten of 57%) zijn anadroom of marien en dus kustspecifiek. Drie van deze kustsoorten zijn volledig verdwenen uit Nederland, namelijk fint, steur en trompetterzeenaald. Het zeepaardje valt onder de categorie 'verdwenen in het wild'. De Rode Lijst van vissen moet volgens experts wel met enige voorzichtigheid worden benaderd: zo ontbreken haaien en roggen op de lijst en komen bepaalde vissoorten gewoon minder voor langs de kust omdat het geschikte habitat niet aanwezig is (wat hen daarom niet noodzakelijk 'gevoelig' of 'kwetsbaar' maakt).

Van de 499 plantensoorten op de Rode Lijst zijn er slechts 16% of 82 soorten kustspecifiek. Vier van deze soorten zijn verdwenen in Nederland, namelijk breed vlieszaad, koraalwortel, ruig zoutkruid en wilgsla. Het overgrote deel van de kustsoorten (29 soorten) wordt geklasseerd als 'kwetsbaar'.

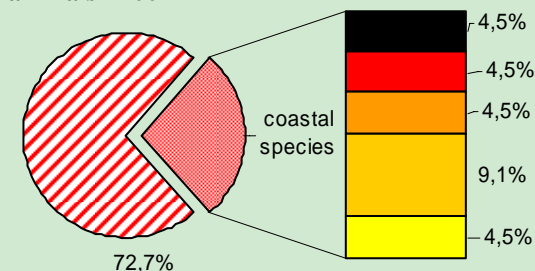
De Rode Lijst vlinders bestaat uit 48 soorten, waarvan er 6 kustgebonden zijn. Eén van deze kustsoorten, het duingentiaanblauwtje, is uitgestorven in Nederland.

Slechts één soort op de Nederlandse Rode Lijst van amfibieën en reptielen is kustspecifiek. Het gaat om de zandhagedis, die geklasseerd staat als 'kwetsbaar'.

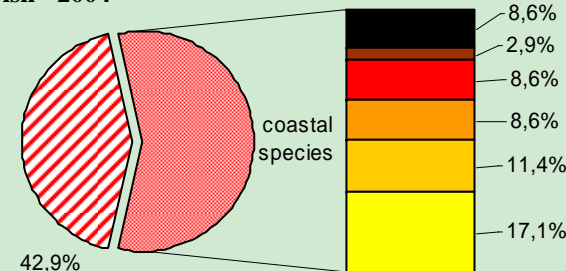
In Nederland werden 27 libellensoorten op de Rode Lijst geplaatst, maar geen enkele van deze soorten is kustgebonden of kustminnend.

Om de tien jaar verschijnen Rode Lijsten per soortgroep, waardoor in de toekomst tijdsreeksen kunnen opgebouwd worden om na te gaan of het aantal soorten op de Rode Lijst toe- of afneemt.

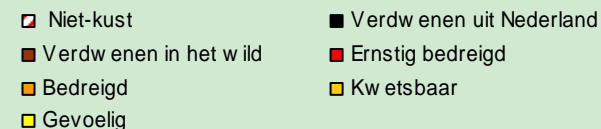
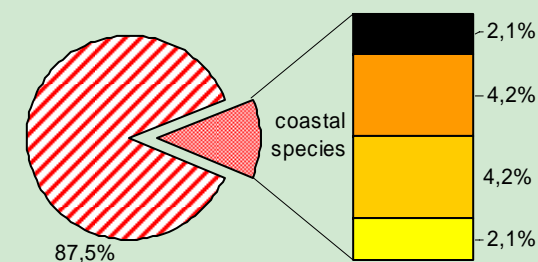
Mammals - 2004

Fish - 2004

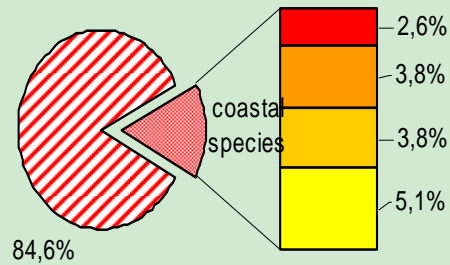
Butterflies - 2004

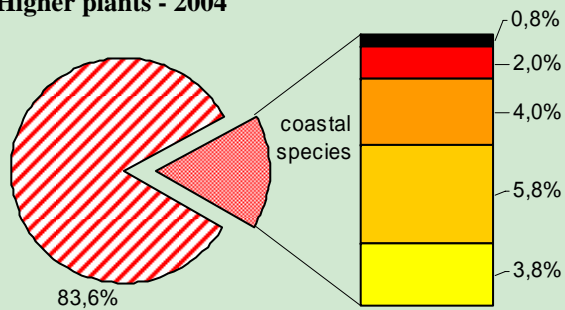
The share of coast-specific and coast-preferential species included in the Red Lists of The Netherlands (status 2004) varies from 12% of the total number of Red list species for butterflies, up to 57% of all species of fish included in the Red List. A number of coast-specific species are documented as extinct in The Netherlands.

Number of Red List coastal area species

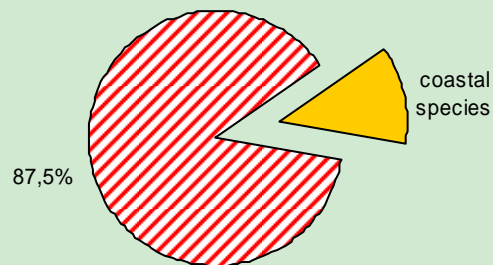
Breeding birds - 2004

Higher plants - 2004

Amphibians and reptiles - 2004

- non-coastal species
- Extinct in The Netherlands
- Extinct in the wild
- Critically endangered
- Endangered
- Vulnerable
- Sensitive

What does this measurement show?

From the extensive - but nevertheless incomplete - Red Lists drawn up by the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, a selection was made of the coast-specific or coast-preferential species. This selection covers the taxonomic groups of mammals, (breeding) birds, fish, vascular plants, butterflies, and amphibians and reptiles. The Red lists only include species that actually reproduce on Dutch territory, excluding migrating fish or winter guests. Eight categories were established to describe the status, of which only six apply to the 'coastal' species: extinct in The Netherlands, extinct in the wild, endangered, critically endangered, vulnerable and sensitive.

Twenty-two mammals are on the Red List and 6 of these may be considered as 'coastal'. The bottlenose dolphin is one of these, listed as 'extinct in The Netherlands'; the harbour porpoise is considered 'critically endangered'.

Only 12 species (15%) on the Red List of breeding birds are 'coastal'; 4 of these are described as 'sensitive'. No species of breeding bird has disappeared since the last evaluation of the Red List.

More than half of the Red List of fish (20 species or 57%) are anadromous or marine species and hence coast-specific. Three of them are extinct (twait shad, sea sturgeon and broad-nosed pipefish). The seahorse is in the category 'extinct in the wild'. Experts suggest some caution when interpreting the list for this taxon: sharks and rays are absent while other species are less abundant because of the lack or naturally limited availability of suitable habitat.

Only a smaller share (16%) of the 499 vascular plants on the Red List is typical to coastal habitats. Of these 82 coastal species, four are 'extinct' in The Netherlands. (bugseed sp., yellow coralroot, hairy smotherweed and willowleaf lettuce). A large share of Red List coastal vascular plants (29 species) is labelled as 'vulnerable'.

The Red List of butterflies consists of 48 species; 6 of which are 'coastal'. The dune alcon blue, is classified as 'extinct in The Netherlands'.

Only one species on the Red List of amphibians and reptiles is specific to the coastal zone: the sand lizard, which is considered to be 'vulnerable'.

In The Netherlands, 27 species of dragonfly are on the Red List: none of these is regarded as coast-specific or with a preference for coastal habitat.

The Red lists are evaluated every 10 years, for each taxonomic group. This allows for the building of time series in the future, providing an indication of whether or not the number and proportion of Red List coastal species is increasing and which taxonomic groups are most affected.

Waarom deze meting?

Het doel en nut van Rode Lijsten is meervoudig. Enerzijds hebben ze een signaalfunctie, vooral naar de overheid toe. Het gaat immers om bedreigde en kwetsbare soorten die het risico lopen te verdwijnen indien geen gepaste beleids- en beheersmaatregelen worden genomen. Anderzijds helpen ze om prioriteiten te stellen, onder andere bij de bescherming en het beheer van gebieden waar veel bedreigde soorten voorkomen. Daarnaast zijn ze een middel om het onderzoek naar bedreigde soorten te promoten of om monitoringsprogramma's op te starten. Tenslotte maken ze ook het brede publiek attent op het voortschrijdende verlies aan biodiversiteit.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Lidstaten zijn verplicht om duidelijke doelstellingen te formuleren voor het beschermen van prioritaire soorten en/of Rodelijstsoorten. Dit gebeurt via de Habitatrictlijn, het Verdrag inzake biologische diversiteit en andere internationale conventies. De Nederlandse overheid streeft ernaar om een tienjaarlijkse evaluatie van de Rode Lijst te maken, met als doel het aantal soorten op de RL te verminderen. Plaatsing van soorten op de Rode Lijst betekent niet automatisch dat ze beschermd zijn. Daarvoor is een opname van de soort in de Flora- en faunawet nodig.

Onafhankelijk van de nationale Rode Lijsten, wordt ook op internationaal niveau een Rode Lijst per land opgesteld. Dit gebeurt door het IUCN (*World Conservation Union*).

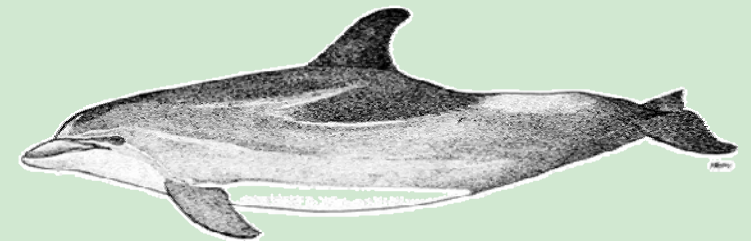
Bron:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Diverse websites

© FAO

Bruinvis - *Harbour porpoise*

© FAO

Tuimelaar - *Bottlenose dolphin*

© Claude Willaert

Why monitor the number of Red List coastal area species?

Red Lists serve multiple purposes. They provide a signal to authorities on the threatened and vulnerable species at risk of disappearing in the absence of appropriate conservation and management plans. They also help to set priorities for concerted conservation action and promote research and monitoring. Red Lists are the medium with which to draw the attention of the wider public to the gradual loss of biodiversity.

What are the implications for planning and managing the coast?

Member States are obliged to draw up clear conservation objectives for the protection of priority and/or Red List species, under the regulations of the Habitat Directive, the Convention on Biological Biodiversity and other international conventions. In doing so, the Dutch government aims to update the national Red Lists on a ten-year basis. However, adding a species to the Red List does not automatically guarantee a legal context for protection; full enforcement requires its inclusion in the national Flora and Fauna Act.

Additional to the national Red Lists, international Red Lists are developed by the IUCN (World Conservation Union).

Source:

Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality
Various websites

Aantal en omzet van lokale producten beschermd door een Europees keurmerk

De zes lokale producten die in Nederland beschermd zijn door een Europees keurmerk, worden geproduceerd in een kustprovincie. Kaas (4) maakt het hooftaandeel van deze lokale beschermde producten uit.

Wat toont deze meting?

De Europese kwaliteitskeurmerken voor voedselproducten – onder andere ‘PDO’ keurmerk (*Protected designation of Origin*) en ‘PGI’ keurmerk (*Protected Geographical Indication*) – erkennen in Nederland zes lokale producten, allen geproduceerd in de kustprovincies. Vijf van deze producten dragen een ‘PDO’ keurmerk. Het ‘PDO’ keurmerk vereist dat voedingswaren geproduceerd, verwerkt en bereid worden in een bepaald geografisch gebied, gebruikmakende van erkende ‘knowhow’. Een ‘PGI’ keurmerk daarentegen stelt dat er een geografische link moet zijn in tenminste één van de stadia van productie, verwerking of bereiding.

De Opperdoezer Ronde, de Noord-Hollandse Edammer Kaas, de Boeren-Leidse met sleutels, de Noord-Hollandse Gouda en de kanterkaas, kanternagelkaas en kanterkomijnkaas werden een ‘PDO’ keurmerk toegekend. De productie van de Westlandse druif (PGI en PDO label) gebeurt uitsluitend in Westland, langs de kust van de provincie Zuid-Holland. De druiven worden als exclusief product verkocht aan de top van de retailmarkt, aan bedrijven (relatiegeschenk) en consumenten in de Randstad. De totale productie bedraagt ongeveer 50 000 kilo, waarvan de helft onder label van de stichting ‘de Westlandse druif’.

Jaarlijks worden er ongeveer tussen de 3 500 en 4 500 ton Opperdoezer Rondes geproduceerd. Hoewel deze aardappel alleen kan gekweekt worden in de omgeving van het West-Friese dorpje Opperdoes, wordt hij toch over heel Nederland verkocht.

Waarom deze meting?

Culturele identiteit is een belangrijk aandachtspunt voor de sociale en economische ontwikkeling van een gebied. Verlies van culturele identiteit is niet noodzakelijk een kustgebonden fenomeen. Toch is het verlies vooral opvallend in de snel veranderende sociaal-culturele omgeving van veel kustgebieden in Europa.

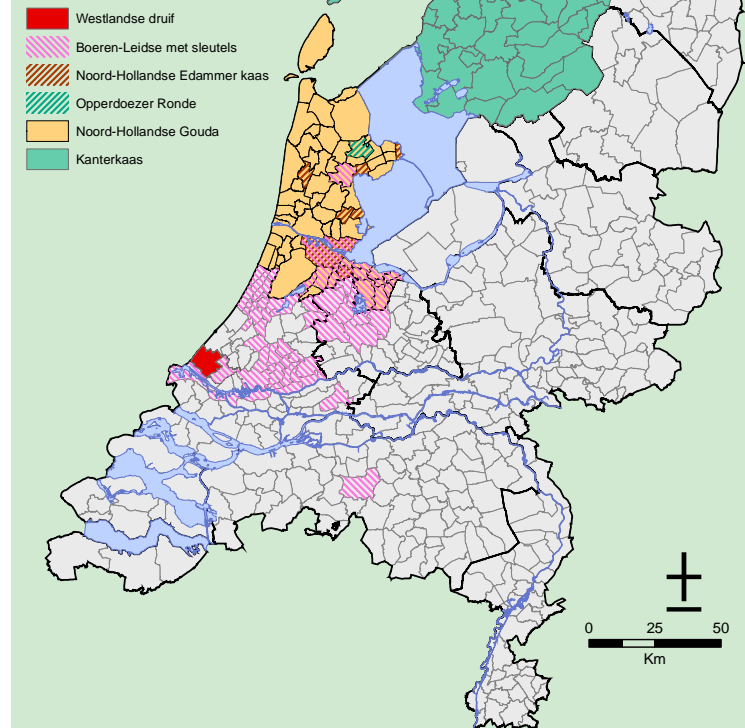
Culturele identiteit is een complex concept, maar het kan toch vaak waargenomen worden via concrete producten en levende tradities. Het ingebruikstellen van de PDO/PGI/TSG labels in 1992 zorgde voor de bescherming van traditionele producten via officiële benamingen. Via het monitoren van het aantal en de verkoopcijfers van deze Europese keurmerken, kan het inbedden van lokale en traditionele producten in de lokale en nationale economie opgevolgd en verder gestimuleerd worden.

Belang voor duurzaam kustbeheer

Europese keurmerken werden ontwikkeld ter ondersteuning van de landelijke ontwikkeling aan de hand van de promotie van een verscheidenheid aan kwalitatief hoogstaande landelijke producten met een competitieve meerwaarde.

De Europese Commissie heeft de kwaliteitslabels ontwikkeld met als doel de landbouwproductie aan te moedigen, productnamen te beschermen tegen misbruik en imitatie, en de consument te helpen bij het verschaffen van informatie over het specifieke karakter van het betreffende product.

Area of production of the Dutch local products with a European quality label (2005)

All six products protected by a European Quality Label in The Netherlands, are produced in the coastal provinces. Cheeses (4) are the main category of these traditional and local protected foodstuffs.

Number and value of sales of local products with European PDO/PGI/TSG or regional quality labels

© Stichting de Westlandse druif

© VLIZ

© VLIZ

© VLIZ

What does this measurement show?

The European Quality Label designations for food stuffs - including 'PDO' label (Protected Designation of Origin) and PGI label (Protected Geographical Indication) - has recognised six products in The Netherlands, all of which are located in coastal provinces. Five of these have been awarded a 'PDO' label. PDO labels require that foodstuffs are produced, prepared and manufactured in a specific geographical area, while making use of traditional and recognized 'know-how'. The PGI label involves an explicit reference to a certain geographical area for at least one of the stages of production and preparation.

The *Opperdoezer Ronde* potato, and the cheeses *Noord-Hollandse Edammer Kaas*, *Boeren-Leidse met sleutels*, *Noord-Hollandse Gouda* and *kanterkaas*, *kanternagelkaas* and *kanterkomijnkaas* are granted a PDO label. The grape known as *Westlandse druif*, associated with the coastal town of Westland (province of Zuid-Holland), carries both a PGI and a PDO label.

The Westland grape is only produced in the coastal municipality of Westland. The total production of 50 tonnes per annum is exclusively sold in prime-grade retail and to companies as promotional gifts.

Annual production of the *Opperdoezer Ronde* fluctuates around 3,500 to 4,500 tonnes. It is produced only in the area of the West-Frisian town of Opperdoes, although it is distributed for consumption all over The Netherlands.

Why monitor the number and value of sales of local products with European or regional quality labels?

Cultural identity is an area of concern for the long-term social and economical development of a region. The loss of cultural identity is not a trend that occurs in coastal areas only. However, this loss is probably most striking in the rapidly changing socio-cultural environment of many coastal towns and seaside resorts in Europe.

Cultural identity is a complex issue that can certainly not be defined by one single indicator. However, it often becomes most tangible through products and living traditions. The PDO/PGI/TSG labels, established in 1992, protect traditional products through official designations. The number of designations and the value of sales are an indication of their recognition by the consumers and the added-value provided by the quality label. Reliable information and statistics may further stimulate the development and incorporation of 'new' products.

What are the implications for planning and managing the coast?

The European Designations and Quality Labels for food and agricultural produce were created to stimulate rural development through the promotion of a diversity of foodstuffs with a competitive edge on the market. The objectives are to encourage agricultural productivity, to protect traditional produce and local designations from imitation and provide the consumer with guaranteed information on the quality of the product and production processes.

Bron - Source:

http://europa.eu.int/comm/agriculture/foodqual/quali1_en.htm

<http://europa.eu.int/comm/dgs/agriculture>

Westlandse Druif: Stichting de Westlandse Druif,

www.westlandse druif.nl

Opperdoezer Ronde: The Greenery, www.thegreenery.com